

Rola stawów rybnych w gospodarce wodnej Polski

Referat wygłoszony na konferencji
„Gospodarka stawowa w warunkach globalnych zmian klimatu”
zorganizowanej w ramach projektu pn.
„Przeprowadzenie cyklu szkoleń z zakresu tematycznego:
Problemy użytkowania wód powierzchniowych w Polsce
w kontekście nowego Prawa Wodnego”
Ustka, 16-18 listopada 2022 r.

Autor: prof. dr hab. inż. Andrzej Drabiński,
em. prof. Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu

Tematyka referatu

Podstawowe informacje o gospodarce wodnej Polski

Gospodarowanie wodą w stawach rybnych

Rola stawów rybnych w gospodarce wodnej zlewni

Stawy rybne w projekcie Programu Przeciwdziałania Niedoborowi Wody na lata 2021-2027 (2030)

Podsumowanie

Podstawowe informacje o gospodarce Polski

Zasoby wód powierzchniowych (średnie z 1951-2000):

Opady 617,4 mm (195,8 km³)

Odpływy 62,4 km³ (w tym z obszaru kraju 54,3 km³)

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych: 18,4 km³/rok

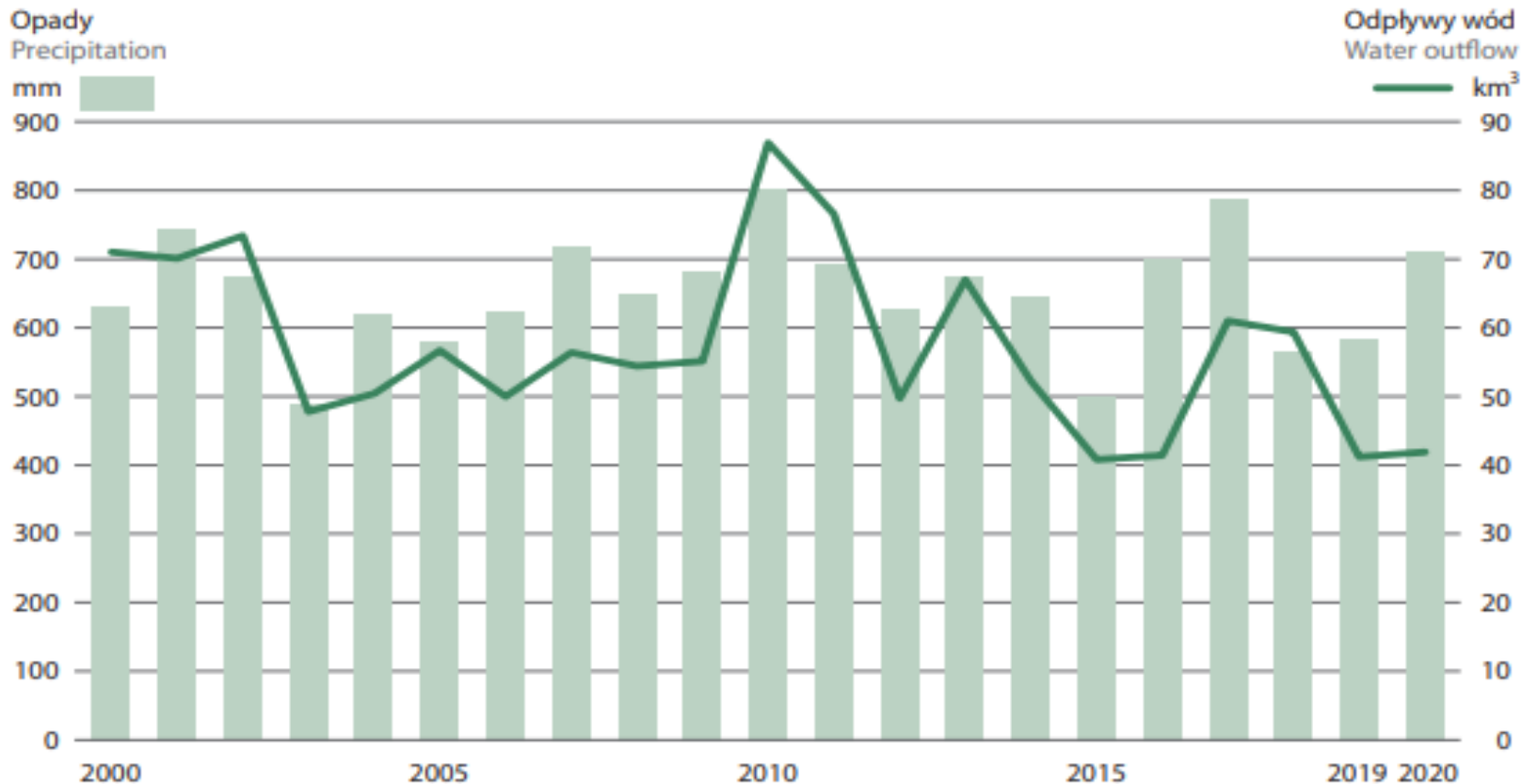
Ilość wody odpływającej przypadająca na mieszkańca:

Polska 1594 m³/rok (w okresie suszy <1000 m³/rok)

Europa ok. 4500 m³/rok (np. Niemcy 2271 m³/rok)

Źródło: GUS, Ochrona środowiska 2021, Tabl. 1(48), 4(49), 3(278).

Podstawowe informacje o gospodarce wodnej Polski

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – PIB.
Source: data of the Institute of Meteorology and Water Management – NRI.

Podstawowe informacje o gospodarce wodnej Polski

Pobór wody w 2020 roku wynosił 8,6663 km³ (wody powierzchniowe 6,9 km³, podziemne 1,7 km³), w tym:

➤ przemysł	5,9095 km³
➤ rybactwo – do napełniania i uzupełniania stawów rybnych o powierzchni minimum 10 ha (dane szacunkowe)	0,8016 km³
➤ eksploatacja sieci wodociągowej	1,9552 km³
➤ nawodnienia rolnicze (168 165,5 ha)	? (od 2019 r.)

Źródło: GUS, Ochrona środowiska 2021, Tabl. 7(52).

Problemy

- ❖ **duża zmienność przestrzenna i czasowa zasobów wodnych**
- ❖ **niska jakość wód powierzchniowych (UE)**
- ❖ **mała pojemność retencyjna zlewni,**
w tym: retencja zbiornikowa 4 km^3 (7,5% odpływu rzecznego), z czego ponad $0,8 \text{ km}^3$ w obiektach tzw. małej retencji wodnej (zbiorniki $< 5 \text{ mln m}^3$)

Podstawowe informacje o gospodarce wodnej Polski

Mała retencja wodna (stan w dniu 31 XII 2020 r.)

32 454 obiekty o pojemności 0,852 km³, w tym:

- **piętrzenie 363 jezior** **0,270 km³**
- **4380 sztucznych zbiorników wodnych** **0,202 km³**
- **8330 obiektów stawowych** **0,329 km³**
- **18 829 budowli piętrzących obiekty**
- **powierzchnia nawodnień 168 168,5 ha**

Źródło: GUS, Ochrona środowiska 2021, Tabl. 23(68).

Gospodarowanie wodą w stawach rybnych

Stawy rybne, o powierzchni 87 003 ha/8330 obiektów,
(powierzchnia ogroblowana wraz z systemem rowów oraz tereny przyległe do stawów i z nimi związane) [0,5% UR]

zlokalizowane są na terenie wszystkich 16 województw:
dolnośląskie 14 785/2460, lubelskie 10 833/3, śląskie 8 075/892, wielkopolskie 8 037/1305, mazowieckie 6 671/268, łódzkie 5 078/6, podkarpackie 5 039/30, opolskie 4 727/735, lubuskie 4 698/514, świętokrzyskie 4 136/29, małopolskie 3 938/695, warmińsko-mazurskie 2 857/498, zachodniopomorskie 2 834/339, kujawsko-pomorskie 2 313/512, podlaskie 2 088/37, pomorskie 894/7.

Źródła: GUS, Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2021, Tab. 7.

GUS, Ochrona Środowiska 2021, Tab. 23/68.

Gospodarowanie wodą w stawach rybnych

Wg szacunkowych danych GUS w 2020 roku:

- ❖ powierzchnia napełniana stawów wynosiła 46,0 tys. ha,
- ❖ sumaryczny pobór wody ponad 801,6 hm³ (1,74 dm³/ha)
- ❖ liczba obiektów napełnianych 701, w tym:
  - 254 o powierzchni 10-25 ha
  - 189 o powierzchni 26-50 ha,
  - 144 o powierzchni 51-100 ha,
  - 110 o powierzchni 101-500 ha,
  - 4 o powierzchni 501 ha i więcej

Źródło: GUS, Ochrona Środowiska 2021, Tabl. 24(69)

Gospodarowanie wodą w stawach rybnych

Potrzeby wodne stawów rybnych obejmują:

- ✓ zapotrzebowanie wody do zalania stawów, w tym:
  - nasycenie gruntu dna i terenu przyległego,
  - napełnienie misy stawu,
  - pokrywanie strat wynikających z filtracji ze zbiornika w czasie zalewania,
  - pokrywanie nadwyżki parowania z powierzchni wody nad opadami, jeśli zalewanie odbywa się w okresie od kwietnia do września;

Gospodarowanie wodą w stawach rybnych

- ✓ zapotrzebowanie wody do podtrzymania zalewu, w tym:
  - na uzupełnienie strat wody w wyniku parowania, transpiracji roślin wynurzonych oraz nadwyżki parowania i transpiracji nad opadem,
  - na uzupełnienie strat wody w wyniku filtracji przez groble, ich podłoże i nieogroblowane obrzeża;
- ✓ zapotrzebowanie wody na wymianę, w tym:
  - w magazynach żywych ryb,
  - w zimochowach ryb obsadowych,
  - w wylęgarniach, samołówkach, odłówkach, płuczkach;
- ✓ zapotrzebowanie wody na pokrycie strat w doprowadzalnikach

Gospodarowanie wodą w stawach rybnych

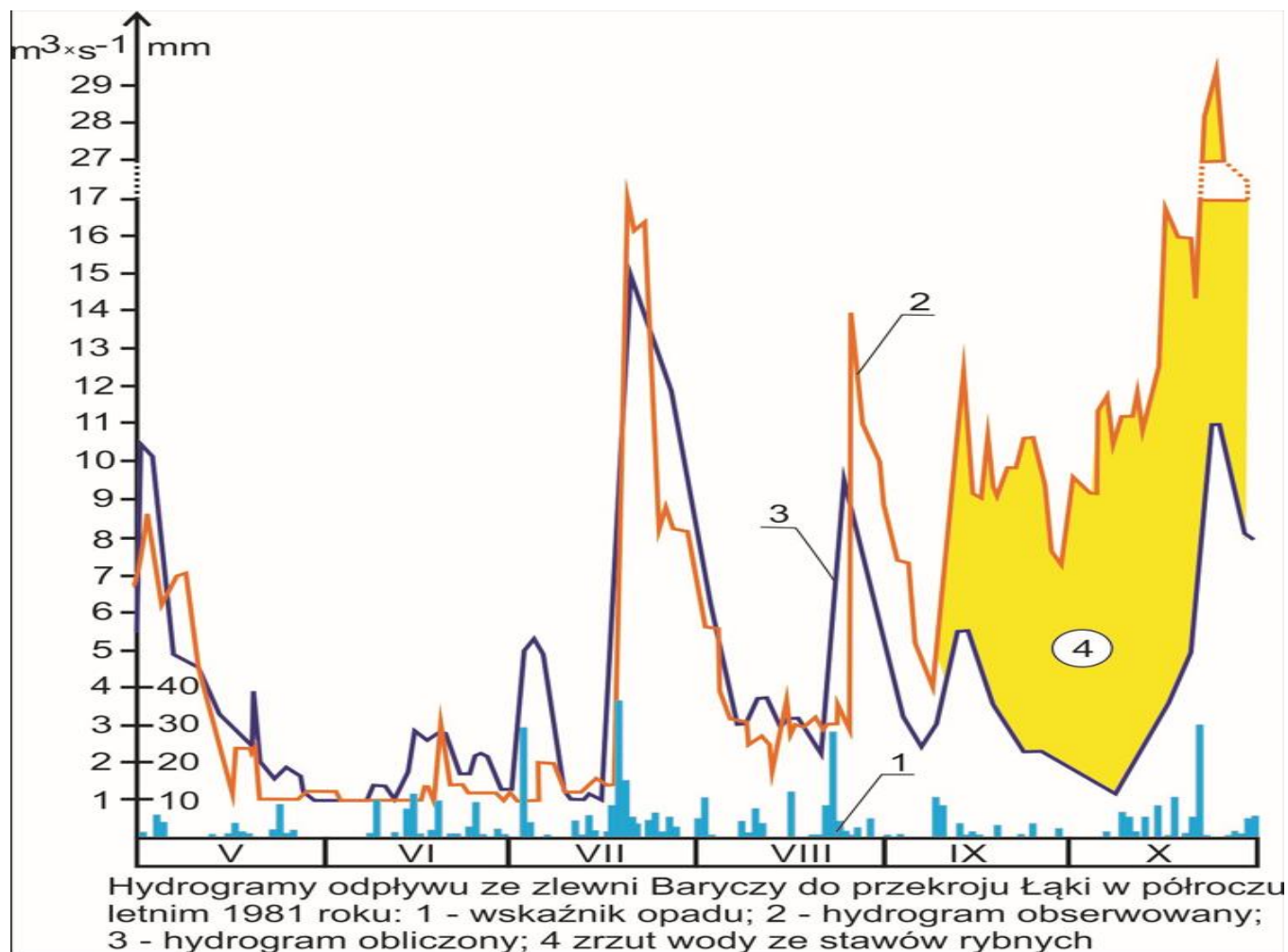
Szczegółowe zasady obliczania potrzeb wodnych stawów rybnych podane są w pracy studialnej pt. „Obliczanie bilansów wodnych stawów typu karpiego – Wytyczne do projektowania” (autorzy: dr inż. Julian Wieniawski i dr inż. Andrzej Drabiński) zatwierdzonej uchwałą nr 10 Rady Zrzeszenia Biur Projektów Wodnych Melioracji z dnia 22 maja 1989 r. jako materiały pomocnicze do projektowania (Biblioteczka Projektanta 4/89).

Rola stawów rybnych w gospodarce wodnej zlewni

Na podstawie badań przeprowadzonych w zlewni rzeki Baryczy do przekroju Łąki ($A=1752 \text{ km}^2$), zasilającej stawy rybne o powierzchni 4,8 tys. ha wykazano, że:

- łączna pojemność tych stawów (zbiornik naziemny i podziemny) wynosiła ok. 44,9 mln m^3 ;
- stawy o średnim rocznym zapotrzebowaniu 85,0 mln m^3 były głównym użytkownikiem wód w tej zlewni, o średnim rocznym odpływie 265,5 mln m^3 ;
- okresowe pobory i zrzuty wody z obiektów stawowych zmieniały rozkład odpływu ze zlewni, zmniejszając go w półroczu zimowym (zalewanie stawów) o ok. 20% i zwiększając w okresie jesienno-zimowego zrzutu o ok. 100% w stosunku do wartości średnich wieloletnich;

Rola stawów rybnych w gospodarce wodnej zlewni

Rola stawów rybnych w gospodarce wodnej zlewni

- średnia wielkość przesiąków ze stawów kompleksu Jamniki (powierzchnia ogroblowana 327,8 ha) określona metodą bilansu wodnego i metodą hydrometryczną wyniosła 17,5 l/s/km grobli zewnętrznej, co w warunkach tego zwartego kompleksu odpowiada obniżeniu poziomu wody o ok. 100 mm w ciągu miesiąca;
- dla zapewnienia odpowiednich warunków tlenowych w magazynie rybnym (staw ziemny 50x20x1,5 m) niezbędny był dopływ w ilości ok. 1,0 l/s/tonę karpia towarowego, co oznaczało częstotliwość wymiany wody nieco rzadziej niż raz na dobę;

Rola stawów rybnych w gospodarce wodnej zlewni

- w latach 1971-1986 średnia suma parowania ze stawów, wynosząca w półroczu letnim 535 mm, była niższa o 6% od sumy ewapotranspiracji (Penman), a wyższa o ok. 111 mm od sumy rocznej parowania terenowego co upoważnia do wniosku, że eksploatacja stawów powoduje zmniejszenie średniego rocznego odpływu z tej zlewni o ok. 1,7% (Drabiński, 1991);
- średnia suma parowania z powierzchni stawu Staś Górny ($F_z=13,4$ ha) w okresie V-IX (1981-1989) wynosiła 529,2 mm a w roku 1983 (ciepły i suchy) 662,7 mm, co stanowiło odpowiednio ok. 175 i 220% sumy opadów pomierzonych deszczomierzem GGI-3000, w stacji badawczej Stawno na wyspie tego stawu (Sasik, 1992);

Rola stawów rybnych w gospodarce wodnej zlewni

Podobne wyniki badań uzyskano na terenie Wielkopolski, w zlewni Małej Wełny do przekroju Kiszkowo $A=342 \text{ km}^2$, zasilającej 140 ha stawów rybnych typu karpiego:

- napełnianie stawów w okresie wiosennym powodowało zmniejszenie odpływu ze zlewni o 21%;
- w okresie jesienno-zimowego zrzutu wody ze stawów odpływ rzeczny zwiększał się o 169%;
- w okresie hodowlanym ilość wody przesiąkającej ze stawów powodowała zwiększenie odpływu rzeczno-ziemnego o 47% (Murat-Błażejewska i Kanclerz, 2005).

Stawy rybne w projekcie PPNW na lata 2021-2027 (2030)

Uchwała nr 92 Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Założeń do Programu przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2021-2027 z perspektywą do roku 2030” (M.P. z 2019 r. poz. 941).

Projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie przyjęcia tego Programu, zamieszczony na stronie BIP Ministerstwa Infrastruktury, został poddany konsultacjom publicznym i w najbliższych miesiącach ma zostać przyjęty.

Cel: „Podwojenie poziomu retencji do 15% odpływu”.

Całkowity koszt realizacji Programu ok. 41 mld zł.

Program przewiduje 14 działań, w tym: **„Działanie typ 7 realizacja i odtwarzanie stawów hodowlanych”.**

Retencja stawowa

Korzyści wynikające z realizacji działania typ 7:

- wzrost produktywności w rybołówstwie,
- wzrost retencji,
- wzrost bioróżnorodności i polepszenie bilansu wody w środowisku,
- ograniczenie spływu wód poprzez zatrzymanie wody w celu napełnienia stawów,
- zmniejszenie odpływu wód powierzchniowych i łagodzenie negatywnych skutków niekorzystnych zjawisk atmosferycznych,

Retencja stawowa

Korzyści wynikające z realizacji działania typ 7: (cd)

- kształtowanie pozytywnych lokalnych stosunków wodnych poprzez stabilizację poziomu wód gruntowych i zwiększenie uwilgotnienia gleb obszarów sąsiadujących ze stawami,
- pozytywne oddziaływanie na obieg wody na obszarach rolnych oraz na racjonalne i efektywniejsze wykorzystanie zasobów wodnych, przez co stawy stanowią korzyść dla produkcji rolniczej,
- poprawa walorów krajobrazowych, mikroklimatu oraz przyczynianie się do ochrony środowiska przyrodniczego

Retencja stawowa

Koszty wynikające z realizacji działania typ 7:

- niekorzystny efekt parowania w okresie suszy,
- pobór dużej ilości wody w celu napełnienia stawów,
- niekorzystny wpływ na jakość wód,
- możliwość wprowadzania do wód substancji zanieczyszczających (biogenów, hormonów, antybiotyków).

Retencja stawowa

„Wobec tego postulujemy, aby ziemne stawy hodowlane znalazły należne im miejsce na bardzo ważnej dla Polski mapie retencji wodnej, czyli w Programie Przeciwdziałania Niedoborowi Wody. Jest to najszybszy i najtańszy sposób wdrożenia retencji rozproszonej.

Ziemne stawy hodowlane, to żywe organizmy. Wymagają ciągłych robót modernizacyjnych i odtworzeniowych. Oceniamy, że takich robót wymaga obecnie 30% powierzchni stawów, co powiększyłoby potencjał retencyjny na stawach o 210 mln m³ (...) ten rozproszony potencjał retencyjny można uzyskać w krótkim czasie i za stosunkowo niewielkie nakłady finansowe”.

Fragmenty stanowiska Towarzystwa Promocji Ryb, przekazanego do Ministerstwa Infrastruktury w ramach konsultacji publicznych projektu tego Programu.

Podsumowanie

- ✓ Stawy rybne już od kilku wieków są cennym i trwałym składnikiem polskiego krajobrazu rolniczego.
- ✓ Chów ryb w stawach jest i nadal powinien być ważnym elementem zrównoważonego polskiego rolnictwa.
- ✓ Polityka rolna i polityka wodna Państwa powinny sprzyjać gospodarce stawowej, której znaczenie produkcyjne i pozaprodukcyjne, a zwłaszcza retencyjne i prośrodowiskowe jest coraz bardziej rozumiane i doceniane.
- ✓ Wydaje się, że projektowany rządowy program przeciwdziałania niedoborowi wody może być szansą dla polskiej gospodarki stawowej w warunkach globalnych zmian klimatu.

Dziękuję za uwagę

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Morski i Rybacki

